

Και περνούσα ωραία τον καιρό μου.

Ύστερα από κάμποσο καιρό, ο πατέρας μου με πήρε μια μέρα στα γόνατά του και μου είπε πως είναι καιρός ν' αρχίσω να μαθαίνω γράμματα. Την άλλη μέρα ήρθε ο δάσκαλος και μου 'φερε κάτι πλάκες, τετράδια, πετροκόντυλα και μολύβια. Τέτοια παιχνίδια δεν είχα δει ακόμα, τα πήρα στο χέρι μου, τα στριφογύριζα και τα καμάρωνα. Ο δάσκαλος πήρε δυο καρτέκλες, τις έβαλε κοντά στο τραπέζι, δίπλα δίπλα, κάθισε κοντά μου και μου είπε κάποια λόγια που δεν τα θυμάμαι. Δεν ξέρω γιατί, μα όταν άρχισε να μου μιλάει, θυμήθηκα το Ναπολιτάνο τον ψαρά και μ' έπιασαν τα γέλια. Ο δάσκαλος με χάρδεψε στην πλάτη με καλοσύνη, η μητέρα μου με μάλωσε. Ο δάσκαλος είπε τότε- το θυμάμαι καλά:

— Μη το μαλώνετε, κυρία. Έτσι είναι όλα τα παιδάκια. Όταν αρχίσουν να μαθαίνουν ελληνικά, τους φαίνονται παράξενα και γελούνε. Ύστερα συνηθίζουν.

Ο δάσκαλος είχε δίκιο. Όχι μόνο συνήθισα, μα σε λίγο καιρό έπαιζα στα δάχτυλα, παρατατικούς, υπερσυντέλικους, μέσους μέλλοντες, δυϊκούς αριθμούς*: τῶ ἄνθρωπῳ, τοῖν ἄνθρώποιν και χίλια δυο πράγματα, που δεν τα θυμάμαι σήμερα. Άρχισα να γίνομαι σοφός.

Παύλος Νιρβάνας, Τα Απαντα, 3^{ος} τόμος, εκδ. Χρήστου Γιοβάνη, Αθήνα, 1968 (διασκευή)

1. Ο συγγραφέας στη «γλωσσική αυτοβιογραφία» του γράφει πώς γνώρισε τη Γλώσσα.

- Με ποιο τρόπο ο συγγραφέας έμαθε να μιλάει;
- Πώς κατάλαβε ότι μόνο οι άνθρωποι μπορούν να μιλάνε;
- Πώς κατάλαβε ότι κάποιοι άνθρωποι δε μιλούν την ίδια γλώσσα με αυτόν;
- Πώς έμαθε ότι υπάρχουν διαφορετικές ξένες γλώσσες;
- Γιατί τον έπιασαν τα γέλια κάθε φορά που μιλούσε ο γιατρός;
- Γιατί θυμήθηκε το Ναπολιτάνο ψαρά όταν άρχισε να του μιλάει ο δάσκαλος;

2. Σκεφτείτε και εσείς μια ερώτηση που να έχει σχέση με το κείμενο και κάντε την στο διπλανό σας.

* δυϊκός αριθμός = γραμματικός τύπος ονομάτων και ρημάτων της αρχαίας ελληνικής γλώσσας που δηλώνει δύο πρόσωπα ή πράγματα

Λέξεις φτερουγίζουν πέρα,
ταξιδεύουν στον αέρα

3. «Η γάτα μας έχει τη δική της γλώσσα». Μπορούμε, πιστεύετε, να πούμε ότι και τα ζώα έχουν «τη δική τους γλώσσα»; Συζητήστε για τον τρόπο που επικοινωνούν τα ζώα μεταξύ τους. Αναφέρετε κάποια δικά σας παραδείγματα.

4. Ο μικρός άρχισε να γίνεται σοφός. Προσπαθήστε να διαβάσετε ένα απόσπασμα από την έκθεση που έγραψε με θέμα: «Μία ξαρινή πρωΐα»:

«...Ὠραϊάν τινά πρωϊάν ἐβαδίζομεν παρά θῖν' ἄλος. Ὁ οὐρανός προσεμεϊδία, τό κῦμα ἔτυπτε τήν ἀκτῆν, ἡ αὖρα προσέπνεε θυμήρης, οἱ πυργῖται ἔψαλλον κεκρυμμένοι ἐπί τῶν κλάδων καί αἱ πρώται ἀκτῖναι ἔστιζον τό κυανοῦν στερέωμα...»

- ▶ Τι παρατηρεῖτε; Καταλαβαίνετε τι περιγράφει; Υπογραμμίστε ὅσες λέξεις δε σας δυσκολεύουν.
- ▶ Συζητήστε με το δάσκαλό σας τις αλλαγές που έγιναν στην ελληνική γλώσσα μέσα στο χρόνο.
- ▶ Γράψτε δίπλα σε κάθε λέξη αυτή που ταιριάζει από αυτές που βρίσκονται μέσα στην παρένθεση:

(τά ὦτα, ὁ ὀφθαλμός, ἡ ῥίς, οἱ ὀδόντες, ἡ χεῖρ, ὁ παῖς)

τα δόντια: τα αυτιά: το μάτι:

το χέρι: η μύτη: το παιδί:

- ▶ Οι λέξεις που γράψατε ποιες ειδικότητες γιατρῶν σάς θυμίζουν;

5. Ο συγγραφέας γέλασε όταν άκουσε για πρώτη φορά το δάσκαλο να του μιλάει στην καθαρεύουσα. Ο δάσκαλος όμως δε θύμωσε. Βρείτε και γράψτε τι είπε ο δάσκαλος εκείνη τη στιγμή.

.....
.....
.....

6. «Όταν άρχισα να πρωτολέω τα λόγια, που λένε σήμερα κι οι κούκλες όταν τους ζου- λούνε το στομάχι τους δεν ήξερα πως το πράγμα αυτό λέγεται: Γλώσσα.»

Υπογραμμίστε ποια από τις παρακάτω σημασίες της λέξης **γλώσσα** εννοεί ο συγγραφέας με την παραπάνω φράση.

- A. Όργανο που βρίσκεται μέσα στο στόμα και το χρησιμοποιούμε για να καταλαβαίνουμε τις γεύσεις, να βγάζουμε ήχους κτλ.
- B. Όλες οι λέξεις που χρησιμοποιούμε για να μιλάμε και να γράφουμε, καθώς και ο τρόπος που τις χρησιμοποιούμε.
- Γ. Είδος ψαριού με πλατύ σώμα, που ψαρεύεται για το άπαχο και νόστιμο κρέας του.

Διαλέξτε μια από τις σημασίες της λέξης **γλώσσα** και γράψτε μια φράση. Μετά ζητήστε από το διπλανό σας να βρει για ποια γράψατε.

.....

.....

7. Έχουν περάσει πολλά χρόνια από τότε που ο συγγραφέας «πρωτογνώρισε τη γλώσσα». Έτσι χρησιμοποιεί πολλές **αόριστες αντωνυμίες** για να περιγράψει πρόσωπα ή πράγματα που είτε δεν τα θυμάται είτε δε θέλει να τα ονομάσει είτε δεν τα ξέρει.

Συμπληρώστε τις προτάσεις με τις **αόριστες αντωνυμίες** του κειμένου.

- ❁ «Ήταν η πρώτη φορά που έλαβα ιδέα πως υπάρχει γλώσσα που μιλούσα εγώ κι που μιλούσε η γάτα μας».
- ❁ «Ύστερα άκουσα κι ανθρώπους, που μιλούσαν και δεν τους καταλάβαινα. Ήταν Ιταλός ψαράς, ξανθή δασκάλα κι ο γιατρός του σπιτιού μας.».
- ❁ «Έπειτα τα συνήθισα όλα αυτά, όπως συνηθίζει παράξενο».
- ❁ «Ύστερα από καιρό, ο πατέρας μου με πήρε μέρα στα γόνατά του..».
- ❁ «Την μέρα ήρθε ο δάσκαλος και μού 'φερε πλάκες, τετράδια, πετροκόντυλα και μολύβια».

8. Να μερικές λέξεις που έγραψε ο συγγραφέας όταν ήταν μικρός σε κάποια έκθεσή του: ενθυμούμαι, ιατρός, πατήρ, ομιλώ, διδάσκαλος, διασκέδασις, οικία, μήτηρ.

- ▶ Βρείτε και γράψτε για καθεμία από τις παραπάνω λέξεις την αντίστοιχή της στη νέα ελληνική.

.....

- ▶ Μπορείτε να βρείτε στη νέα ελληνική λέξεις που να προέρχονται από αυτές τις λέξεις της καθαρεύουσας;

Γράψτε μερικές:

Λέξεις φτερουγίζουν πέρα,
ταξιδεύουν στον αέρα

Χορεύοντας με... ανήκουστους ήχους

Η Ευγενία είναι ένα δεκάχρονο πολύ έξυπνο κοριτσάκι, το οποίο δεν κληρονόμησε το «προνόμιο» να ακούει τους ήχους... Είναι με λίγα λόγια μέλος της κοινότητας των κωφών. Διαθέτει εκπληκτική εκφραστικότητα, κατέχει την «επίσημη γλώσσα» των κωφών, τη νοηματική γλώσσα και είναι πολύ καλή χειλεαναγνώστρια*. Τη γνώρισα τυχαία σε ένα πάρτι κωφών.

Η μικρή Ευγενία κάνει παρέα με κωφά και ακούοντα παιδιά και η πιο στενή της φίλη είναι ένα ακούον κοριτσάκι από την Κρήτη, η Στεφανία. Από την παρέα με την Ευγενία, η Στεφανία κατάφερε να μάθει αρκετά τη νοηματική γλώσσα, επομένως τίποτε δεν εμποδίζει την επικοινωνία τους. Το προηγούμενο καλοκαίρι, όταν είχε πάει στην Κρήτη για να περάσουν μαζί τις διακοπές, η Ευγενία εντυπωσιάστηκε πολύ από τα παπούτσια του μπαλέτου της Στεφανίας. Η Στεφανία της εξηγούσε πως χορεύοντας νιώθει σαν να πετάει. Είδαν μαζί και τη βιντεοκασέτα από τις πρόβες της Στεφανίας στο μπαλέτο. «Θέλω και εγώ να νιώθω σαν να πετάω, όπως εσύ», είπε η Ευγενία στη φίλη της.

Έπειτα από λίγο καιρό, όταν γύρισε στην Αθήνα, η Ευγενία γράφτηκε κανονικά στη σχολή μπαλέτου. Η δασκάλα του μπαλέτου τη δέχθηκε με χαρά και εξήγησε στα άλλα παιδιά πως η Ευγενία δεν ακούει τους ήχους, όπως τους ακούν εκείνοι αλλά πως ο χορός είναι πάνω από όλα «η γλώσσα του σώματος».

Η αρχή δεν ήταν εύκολη. Ο πρώτος ενθουσιασμός της Ευγενίας άρχισε να υποχωρεί. Φοβόταν μήπως δεν τα καταφέρνει. Σημαντικό ρόλο για να επιμείνει έπαιξαν ο πατέρας και η δασκάλα της. «Τίποτε δεν μας χαρίζεται στη ζωή. Ούτε στους κωφούς ούτε στους ακούοντες. Τα πάντα κατακτούνται με θάρρος και προσπάθεια», της είπε ο πατέρας της.

το Αλφάβητό μου

Το αλφάβητο προέρχεται από το έργο ΣΕΠΠΕ του Π.Ι.: «Νόημα στην Εκπαίδευση».

* χειλεαναγνώστης,-τρια: αυτός που, χωρίς να ακούει, καταλαβαίνει τα λόγια κάποιου διαβάζοντας τις κινήσεις των χειλιών του

Έπειτα από ένα χρόνο και προπαντός χάρη στο πάθος της για το χορό, η Ευγενία έχει ενταχθεί με πλήρη επιτυχία στην ομάδα μπαλέτου. Θα αναρωτηθείτε «μα πώς ακολουθεί το ρυθμό, αφού δεν ακούει τους ήχους;». Την ίδια ερώτηση έκανα και εγώ. «Τη μουσική τη νιώθω από τις δονήσεις, αφού υπάρχει ξύλινο πάτωμα στην αίθουσα», μου εξηγεί η Ευγενία.

Την ημέρα που τη γνώρισα ήταν κάπως αγχωμένη, διότι ετοιμαζόταν για την πρώτη της παράσταση. Στο θέατρο θα υπάρχει και διερμηνέας για τους κωφούς θεατές...

Φεύγοντας από το πάρτι ευχήθηκα στην Ευγενία «καλή επιτυχία». Στη Νοηματική Γλώσσα βέβαια.

Γκαζμέντ Καπλάνι, εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ , 23/06/2003 (διασκευή)

1. Αν βάλετε τις παρακάτω προτάσεις στη σωστή τους σειρά, θα περιγράψετε την Ευγενία και την προσπάθειά της να μάθει χορό, όπως παρουσιάζονται στο άρθρο.

Αποφάσισε να μάθει χορό.	
Η γλώσσα της είναι η Ελληνική Νοηματική Γλώσσα.	1
Μαθαίνει για το μπαλέτο από τη φίλη της τη Στεφανία.	
Ετοιμάζεται για την πρώτη της παράσταση χορού.	
Έχει φίλους κωφά και ακούοντα παιδιά.	
Με αρκετή προσπάθεια κατάφερε να χορεύει.	
Στην αρχή φοβόταν μήπως δεν τα καταφέρει.	

2. Η δασκάλα του μπαλέτου είπε στα παιδιά ότι: «ο χορός είναι πάνω από όλα η γλώσσα του σώματος». Πώς καταλαβαίνετε τα λόγια της δασκάλας; Πώς μπορούν οι χορευτές να «μιλήσουν» με το σώμα;

3. Γράψτε τι χρειάστηκε η Ευγενία για να επιτύχει το στόχο της, διαβάζοντας τις λέξεις της Νοηματικής Γλώσσας:

Λέξεις φτερουγίζουν πέρα, ταξιδεύουν στον αέρα

4. Αν συναντούσατε κάπου την Ευγενία, πώς θα της λέγατε το όνομά σας στη Νοηματική Γλώσσα; Παρατηρήστε καλά το ελληνικό δακτυλικό αλφάβητο.

5. ▶ Απαντήστε στις ερωτήσεις με μια λέξη κάθε φορά από το κείμενο:

- Πώς γνώρισε την Ευγενία ο συντάκτης του άρθρου;
- Με ποιο τρόπο νιώθει η Ευγενία σαν να πετάει;
- Πώς τη δέχτηκε η δασκάλα του χορού;
- Πώς νιώθει τη μουσική;

Για να εκφράσουμε τον **τρόπο**, δηλαδή να απαντήσουμε στην ερώτηση **πώς**, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε:

- ▶ τροπικά επιρρήματα π.χ. έτσι, μαζί, αλλιώς, καλά, βιαστικά, κτλ.
- ▶ εκφράσεις που δηλώνουν τρόπο π.χ. σιγά σιγά, έτσι κι αλλιώς, έτσι κι έτσι, κτλ.
- ▶ μετοχές του ενεστώτα της ενεργητικής φωνής που τελειώνουν σε **-οντας** ή **-ώντας**
π.χ. Έφτασα στο σπίτι τρέχοντας και τραγουδώντας.
- ▶ λέξεις που συνοδεύονται από προθέσεις.
π.χ. Πέρασε το δρόμο **με προσοχή**. Έκοψε το ψωμί **χωρίς μαχαίρι**.

Προθέσεις είναι οι άκλιτες λέξεις που μπαίνουν μπροστά από άλλες λέξεις και μαζί με αυτές φανερώνουν τρόπο, τόπο, χρόνο, ποσό, αιτία, κτλ. Οι προθέσεις είναι:

Μονοσύλλαβες: **με, σε, για, ως, προς,**

Δισύλλαβες: **μετά, παρά, αντί, από, κατά, δίχως, χωρίς,**

Τρισύλλαβη: **ίσαμε**

Οι τροπικές μετοχές γράφονται με **ο**, όταν δεν τονίζονται (π.χ. τρέχοντας) και με **ω**, όταν τονίζονται (π.χ. τραγουδώντας).

- Προσπαθήστε να αντικαταστήσετε τις χρωματισμένες λέξεις στις παρακάτω προτάσεις, με τις λέξεις που είναι στην παρένθεση.

(χειροκροτώντας, αργά, προσπαθώντας, υπερήφανα, προσεκτικά, κοπιάζοντας)

- ❁ Η Ευγενία κατάφερε να χορέψει **με πολύ κόπο** και **προσπάθεια**.
.....
- ❁ Οι κινήσεις της γίνονταν **χωρίς βιασύνη** και **με προσοχή**.
.....
- ❁ Οι φίλοι της την συγάρηκαν **με χειροκροτήματα** στη Νοηματική Γλώσσα.
.....
- ❁ Η δασκάλα της την κοίταξε **με υπερηφάνεια** και την αγκάλιασε.

6. Η Ευγενία γνωρίζει καλά τη Ελληνική Νοηματική Γλώσσα, την **επίσημη** γλώσσα των κωφών στην Ελλάδα.

Συμπληρώστε τα κενά των προτάσεων με το επίθετο **επίσημος, -η, -ο**, συζητώντας κάθε φορά τη διαφορετική σημασία που έχει το επίθετο μέσα στην πρόταση.

- ❁ Η 25^η Μαρτίου είναι αργία.
- ❁ Το πρόγραμμα των εκδηλώσεων δεν έχει ανακοινωθεί ακόμα.
- ❁ Η δήμαρχος κήρυξε την έναρξη των αγώνων.
- ❁ Στη γαμήλια τελετή οι καλεσμένοι έπρεπε να φορούν ρούχα.
- ❁ Οι σχολικοί αγώνες έγιναν με τους κανονισμούς των αθλημάτων.
- ❁ Στη σχολική γιορτή, οι καλεσμένοι κάθισαν στην πρώτη σειρά.

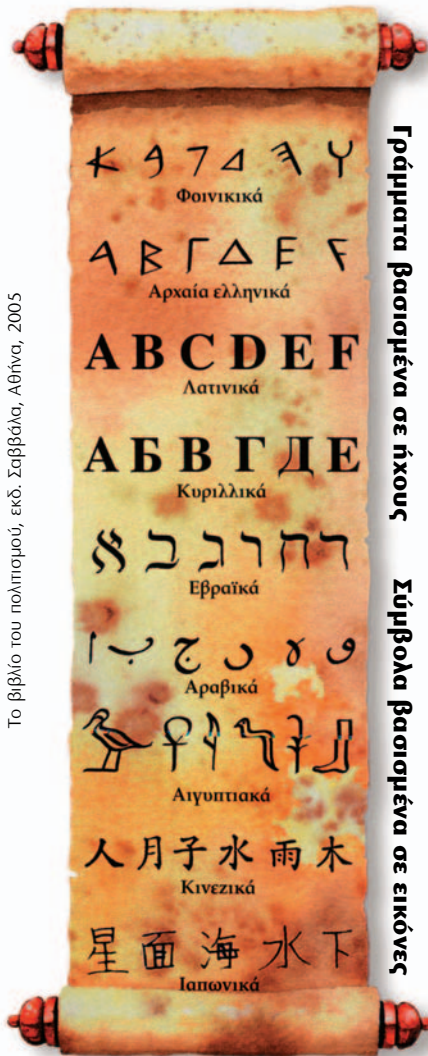
7. Βρείτε στο άρθρο και αντιγράψτε τα λόγια που είπε ο πατέρας στην Ευγενία, όταν αυτή φοβήθηκε ότι δε θα τα κατάφερνε στο μπαλέτο.

.....
.....
.....

Λέξεις φτερουγίζουν πέρα,
ταξιδεύουν στον αέρα

Γραφή, η μνήμη των ανθρώπων

Το βιβλίο του πολιτισμού, εκδ. Σαββάλα, Αθήνα, 2005

Γράμματα βασισμένα σε ήχους

Σύμβολα βασισμένα σε εικόνες

Πριν αναπτυχθεί η γραφή, οι άνθρωποι συγκρατούσαν όλες τις πληροφορίες στο μυαλό τους. Όμως είναι δύσκολο να θυμόμαστε τα πάντα και να τα μεταφέρουμε με ακρίβεια σε άλλους. Η γραφή είναι ένας τρόπος με τον οποίο αποθηκεύουμε και μεταφέρουμε πληροφορίες σε ανθρώπους με τους οποίους μας χωρίζει ο χρόνος και η απόσταση. Δεν ανακαλύφθηκε από ένα άτομο ή μία κοινωνία.

Εξελίχθηκε σε διαφορετικά μέρη και περιόδους με σκοπό τη διατήρηση αρχείων και την καταγραφή γεγονότων. Έχει πολλές μορφές, από την απλή εικονογραφία έως την τυποποιημένη γραφή, που απεικονίζει τους ήχους μιας γλώσσας και αποτυπώνεται σε κάθε είδους υλικό, από χαρτί έως κεραμικά. Σήμερα, η γραφή αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινής ζωής.

Ιστορία της Γραφής, εκδ. Ερευνητές, Αθήνα, 1997 (διασκευή)

Ο Δίσκος της Φαιστού

Βρέθηκε στη Φαιστό της Κρήτης (περίπου 60 χιλιόμετρα νότια του Ηρακλείου) στις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

Είναι φτιαγμένος

από κεραμικό υλικό, έχει 16 εκ. διάμετρο και είναι διπλής όψης. Το κείμενο πάνω του είναι τυπωμένο από κινητά στοιχεία (σφραγίδες) σε σπειροειδή μορφή από το κέντρο προς την περιφέρεια. Οι επιστήμονες πιστεύουν ότι φτιάχτηκε από δύο δίσκους πηλού που ενώθηκαν πριν στεγνώσουν, περίπου το 1600 π.Χ.

Χρησιμοποιήθηκαν 45 διαφορετικά σύμβολα που χωρίζονται από κάθετες γραμμές. Από το πλήθος των διαφορετικών συμβόλων συμπεραίνουμε ότι είναι πολλά για να είναι γράμματα (όπως αυτά που χρησιμοποιούμε σήμερα), αλλά και λίγα για να είναι ιδεογράμματα, (όπως έχει π.χ. η κινέζικη γραφή), οπότε πρόκειται μάλλον για συλλαβές.

Εγκυκλοπαίδεια Πατάκης-Oxford, Τόμος 15ος, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2001.

www.geocities.com/sfetel/gr/grafh_g.htm#faist

Οι κινεζικοί χαρακτήρες

Αυτοί οι χαρακτήρες εμπνέονται μερικές φορές από το σχήμα των αντικειμένων που δηλώνουν. Γι' αυτό εδώ, μπορούμε να φανταστούμε ότι η κάθετη γραμμή παριστάνει τον κορμό του δέντρου.

Ο χαρακτήρας «δάσος» φτιάχνεται με δυο χαρακτήρες «δέντρο»

Τα Κινεζάκια μαθαίνουν τη γραφή χρησιμοποιώντας αυτές τις ομοιότητες, αλλά για τους περισσότερους χαρακτήρες το σχέδιο δεν έχει καμιά σχέση με την πραγματικότητα.

Η Επικοινωνία από την αρχή μέχρι το Ίντερνετ, εγκυκλοπαίδεια των νέων, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 1998

1. Γίνετε κι εσείς εξερευνητές και ανακαλύψτε μέσα στα κείμενα τη σωστή απάντηση. Σημειώστε το σύμβολο για κάθε σωστή απάντηση.

☐	Από τότε που ανακαλύφθηκε η γραφή, οι άνθρωποι σταμάτησαν να συγκρατούν τις πληροφορίες στο μυαλό τους.
☐	Από τότε που ανακαλύφθηκε η γραφή, οι άνθρωποι βρήκαν έναν τρόπο να αποθηκεύουν και να μεταφέρουν πληροφορίες.
☐	Υπάρχουν σύμβολα και στις δύο πλευρές του δίσκου.
☐	Τα σύμβολα επάνω στο δίσκο είναι χαραγμένα με το χέρι.
☐	Οι Κινέζοι γράφουν ζωγραφίζοντας τα αντικείμενα που θέλουν να περιγράψουν.
☐	Λίγοι είναι οι κινεζικοί χαρακτήρες που μοιάζουν με το πραγματικό σχέδιο.

2. Πάνω σε τι υλικά έγραφε όλος αυτός ο αρχαίος κόσμος; Από όλους σχεδόν τους λαούς έχουν βρεθεί επιγραφές χαραγμένες σε κεραμικά. Πιο επίσημα κείμενα βρέθηκαν σκαλισμένα σε μάρμαρο ή σε βράχο ακόμα και σε μεταλλικές πλάκες.

4. Από το κείμενο μαθαίνουμε ότι:

«**Πριν αναπτυχθεί η γραφή, οι άνθρωποι συγκρατούσαν όλες τις πληροφορίες στο μυαλό τους.**».

► Διαβάστε την πρώτη πρόταση μόνη της. Έχει ολοκληρωμένο νόημα;

Τι λείπει για να καταλάβετε το νόημά της;

Ο σκοπός της πρώτης πρότασης είναι να μας δείξει **πότε** συμβαίνουν αυτά που μας λέει η δεύτερη (κύρια) πρόταση.

Πότε; τι κάνουν; / τι έκαναν; / τι θα κάνουν;

Πριν αναπτυχθεί η γραφή, οι άνθρωποι συγκρατούσαν όλες τις πληροφορίες στο μυαλό τους.

Η λέξη «**πριν**», με την οποία ξεκινάει η πρώτη πρόταση, δηλώνει το χρόνο που συνέβη κάτι και είναι **χρονικός** σύνδεσμος. Γι' αυτό και η πρόταση λέγεται **χρονική πρόταση**.

Άλλοι χρονικοί σύνδεσμοι είναι οι λέξεις:

όταν, σαν, ενώ, καθώς, αφού, αφότου, μόλις, προτού, ώσπου, ωστόσο, όσο που, όποτε.

Οι άκλιτες λέξεις που συνδέουν τις προτάσεις λέγονται **σύνδεσμοι**.

► Ενώστε τις προτάσεις χρησιμοποιώντας το χρονικό σύνδεσμο που είναι στην παρένθεση.

Άλλαξε γνώμη / Του εξήγησα τι είχε συμβεί (μόλις)

.....

Ζωγραφίζει / Χαίρεται (όταν)

.....

Μας χαιρέτισε όλους / Έφυγε για ταξίδι (αφού)

.....

► Παρατηρήστε σε κάθε ζευγάρι προτάσεων:

α. Ποια είναι η κύρια πρόταση και ποια είναι η χρονική;

β. Πότε συμβαίνουν αυτά που λένε τα ρήματα των προτάσεων; Ποιο έγινε πριν; Ποιο έγινε μετά; Μήπως έγιναν και τα δυο μαζί;